

רבי יודא אומר

הרה"ח ר' יודל ראוזנברג ז"ל - מנהל מהנות הקיש"ר רב טוב"

ההרים והגביעות יפיצו לפניכם רנה

אנו עומדים כעת לפני הזמן בו אלפי תלמידי מוסדותינו הק' ימצאו על ההרים בחדי הקייז'ר הבעל"ט תחת עינם והשגחתם של המלמדים והמנהלים החשובים של בית"א. אם בכל השנה יכולה אין די מילים להביע עבודתם הגודלה והעכומה של העסוקים בעבודת הקודש בלי שיעור וערך למעלה למעלה, על אחת כמה וכמה בהגיע חדש הקיש'ר אשר כל המלמדים והמנהלים והמשגיחים עושים מלאכם נאמנה למעלה מכוחותיהם ובמסירות גוף ונפש, בבחינת יום וליל לא ישנותו. תהלה לך מלאכם עושה פרי, ובמשך חדש הקיש'ר מעתלים התלמידים מעלה מעלה, והרבה תועלת בהרבה דברים יוצא מחדשים אלו. כה יתן ה' להבא. לתועלת המלמדים אמרנו להעתיק ממאה שהגיע לידיינו רשימת עניינים למלמדים ללימוד עם התלמידים, אשר רשם הרבני החסיד הבלטי נשכח, כהן שדעתו יפה, ז"ה הרה"ח ר' יודל ראוזנברג ז"ל אשר היה במשך שנים רבות יד ימינו של רביה"ק ז"ע בניהול המಹנות, והוא רבו לו בהעמדת תלמידים הגונים, לשם ולזכרו, תאtot כל נפש. השארנו הדברים בצורנן המקוריות כפי שנכתבו על ידו, וכך כתוב בראשו "דברי מוסר שיאמרו המלמדים לתלמידים בכל פעם בהסבירים שווים". אמרנו גם כן להציג לתועלת המלמדים כמה עובדות מרבה"ק בעל דברי יואל ז"ע בענייני חינוך והמסתעף, מתוך חיבור תולדות ימי חייו של רבינו יודל ז"ל העומד לצאת לאור עולם ע"י משפחתו. שיפרו במשך שניים ע"י הנ"ל, ממה שבדידיה הוא עובדא, וממה ששמע וקיבל מפי רביה"ק ז"ע.

הגהות התלמידים בקעמאָן

- א. לחטוף شيئا מהבירו הוא גזילה גדולה,
יד חברו, או להניח ידו על גב חברו, כי זה
הוא מנוגע עכו"ם.
- לכן בערב או בוקר אין לדבר או לעשות
דברים, שהבירו לא יכול לישן או שבזה
יקיז את חברו, וכ"ש בידים להקייז'ר אותו.
- ג. לkaar או לטראך אסור ליכנס, וכמו"כ
לא לשחק עם קאר או לנשות לפתח הדלת.
- ב. בשעה שהולcin בחצר אין לאחו את
כל תלמידי במנהנה רב טוב ילכו בחצר

מעשה רב

אוסף ענייני חינוך והנגאה
מתוך חיבור תולדות ימי חיו של
הרה"ה ר' יודל ראזנברג ז"ל

~~~~ דער אויר איז שווין רײַינער ~~~~

אלע קינדער וואס זענען געווען מסחר די יארון
אין קעטפ וועלן געדענעםן די מעשה וואס **רביעידל**
פלעהט אלס דערציאילן מיט זיין איגנארטיגקייט.
איןעט ערשותן יאָר וווען מ'האט אַפְּרגעקוייט
דעַס קעטפ אין נעהנט, איז פְּאַרְגְּעָקוּמוּן
פארשידענע עגמַת נַשְׁפֵּשׁ וווען די קינדער פְּלַעֲגָן
זיך טשעפעגען מיט די דערענבענדיגע שכנים,
צוישן זי מיט' באָקאנטן גוי' פִּינְשִׁישׁי', וועלכער
האט פְּאַרְמְאָגֶט אַגְּרָעָן, און די קינדער האבן
געשפְּלִיט ווילדערהייט אוֹפְּ זַיְן גָּרְטָן אָז זַיְן
האָבָן אַיס שָׁאָדָן גַּעֲמָאָכָט, אוֹפְּ וָאָס ער פְּלַעֲגָט
זיך זיינער אַפְּרָעָן. די הנהלה האָט יונַעַן יאָר
געהָאָט אַ שְׂוּעָרָע אַרְבָּעָט צוּ בָּאַהֲאנְדָלָעָן די
קינדער.

אַ יאָר דָּעָרָיוֹ אֵיז אַנְטְּשָׁטָאָנָעָן אַ גְּרוּסָעָר
שִׁינוּ לְטוּבָה; די קינדער זענען געווען פִּיל וּוְאַגְּעָר
אוֹן מַעַר פְּאַרְאָנְטוּאָרְטִילִין, אַזְוִי וּוְיִיט, אַז דָּעָר גּוֹי
אַז אלְּיַוְן גַּעֲקָוּמָן זַאֲגָן פָּאָר ר' יודל ע'ה אַז ער
דָּערְקָעָט שְׁוֹן נִישְׁטָן די קינדער; זַי זענען אָסָאָן
בָּעָסָר אָן עַרְלִיכָּעָר אָז זַי קוּקָן אָוִיס מַעַר עַרְצִיגָּן
וּ פְּאַרְאִיאָר.

וּוְן **רביעידל** אֵיז אַרְיָין צָוּם וּבְיַיְן זַיְעָעָט, האָט ער
דָּערְצִילְט דִּי גַּאנְצָע אַנְטוּקִילָוְגָּן - וָאָס עַס זַעַנְעָן
גְּעוּוֹן דִּי פְּרָאָבְּלָעָמָעָן דָּער עַרְשְׁטָעָר יָאָר אָוֹן וּוְיִזְוּ
הֵי יָאָר אַיז גַּעֲוָאָרָן פִּילְבְּעָסָעָר בְּהָה. האָט אַים דָּער
רביעידל גַּעֲפְּרָעָגָט: "נוֹ, וָאָס אֵיז טָאָקָע דִּי סִיבָּה?", האָט
מַלְמְדִים וָאָס זָאָלָן מַשְׁגִּיחָה זַיְן אוֹפְּ די קינדער,
מִמְּלִיאָ זענען זַיְן סְנָן מַעַר קְאַנְטְּרָאָלִירַט.

דָּעָר **רבִּי** האָט גַּעֲמָאָכָט מִיט די האָנט, וּוּ

לאט לאט ולָא לְרוֹזָן, זַה הוּא קַצְתָּא
יסּוּד גַּם לְדָרָךְ אַרְצָן.
ה. לִילְךְ לְטִילְלָחָן הַמְּחַנָּה, אַסּוּר,
אֲפִילּוּ בְּשִׁבְתַּת קָוְדָשָׁה.

ו. זְדִיקָּות אַבְנָנִים עַל הַגְּנוּגוֹת, הוּא גּוֹזָל
אַת הַרְבָּיִם, שְׁבָמָקָום נַעֲשָׂה נַקְבָּה, וְכָל
עַנְנִין הַדוֹמָה לָזָה, שְׁנַעֲשָׂה הַיּוֹק לְקֻפָּת
הַקְרָה.

ז. לְמִתְהָבָב עַל הַכּוֹתֶל, הוּא הַיּוֹק גְּדוֹלָה
לְמְחַנָּה, כִּי צְרִיכִין עַל יְדֵי זוּ הַצִּיּוֹר
פְּעֻמָּה אַחֲרָת הַכְּתָלִים.

ח. לִילְדִּים אַזְיַזְלִין לִילְךְ בְּחַנְמָן בְּחַצְרָה
שְׁהָוָא לְפָנֵי בֵית הַתְּבָשֵׁלָה.
ט. אַסּוּר לְזַרְוקָן אַבְנָנִים אַפְּ לְאוּרָר,
וְכֹשׁ עַל חַבְירָוּ, וְאַפְּ אַבְנָנִים קָטָנִים,
וְלִיזְהָר מַאֲוִד עַל זוּ.

י. בְּשִׁעְתַּת הַסְּעָדוֹת בַּיּוֹם, לִישְׁבָּעָל
הַשְּׁלִיחָן מִתְחִילָה עַד אַחֲרָ בְּרַכְתַּת הַמִּזְוֹן.
יא. בְּשִׁעְתַּת הַפְּסָקָה, צְרִיכִים לְהִיּוֹת

סְמֻור וּנְרָאָה לְמִקְומֵת הַלִּימּוֹד.
יב. בְּחוֹרֵי הַיִשְׁיבָה קָטָנָה, יִמְצָאוּ
בְּשִׁעְתַּת לִימּוֹד בְּבוֹקֶר וּבְעַרְבָּה
בְּבֵית הַמְּדָרָשָׁה, וְאַסּוּר לְהִשְׁהַוּת
בְּהַדְאָרְמִיטָאָרִיס, כִּי דְבָרִים אַלְוָ גָּרְמוּ
הַעֲדָר קְדוּשָׁה.

יג. לִיזְהָר מַאֲוִד בְּשִׁעְתַּת סְעָדוֹה שְׁלָא
לְהַפְּסִיד אַוְכְּלִין וְלַחֲם.

יד. כָּל הַילְלִידִים צְרִיכִין לִיטְוֹל יְדֵיהֶם
בְּכָל הַגְּזָעָה, אַף אִם אִינְyo צְרִיכִין
אַלְאָ לְכִזְוּת. וְאַף מַשְׁאַיְנוּ רֹצֶה לְאַכְּלָל
צְרִיכִין לְהִיּוֹת בְּבֵית הַאֳכָל.

~~~~ עַנְנִי קְדוּשָׁה ~~~~

א. אַיסּוּר הַסְּתָכְלָוָת עַל חַבְירָוּ
בָּמָקוֹה, וּזְהִירָהּ הַהְנָגָה בָּה. וּזְהִירָהּ

בקדושה בשעת טבילה.
ב. טהרה גדולה לבחור שלומד תורה שאינו שורה במקורה אף רגע אחד.

ג. זירות בהכנסת ידו בתוך המכניםם, וכן שלא להניח שם חפצים. להשתדל שלא להוריד ידו מתחת לטבורו.

~~~~ שימירת הפה ~~~~

א. ברכת התורה בבורק עם כוונה. ברכת התורה בכוונה הוא יסוד קדושת כל היום.

ב. ברכת הנחנין בקול, ובכוונה, יסוד ליראת שמים.

ג. חומר איסור להוציא שבועה מבפו אף על אמרת.

ד. איסור להוציא קללה על שום אדם אפילו אינו שומר תורה למצות. קללות בכלל איןם לשון נקייה לילדיהם של מודדים תורה.

ה. לדבר עם דרך ארץ עם כל אדם.

ו. שלא לדבר - וכל שכן שלא לעשות לצנות - עם הגויים שעובדים בהמחנה.

ז. איסור דיבור של שקר. להרבה ילדים יש טבע שבודים מלבים גזמות ושרקים, והרגל נעשה טבע ח",ו, ונעשה מזה שקרן.

ח. גודל האיסור לדבר ניבול פה, וגם הדומה לו, ובכלל לדבר בלשון נקי, למשל לומר "פרעוץ" תחת "עסן" וכדומה, דברים כאילוorchesh נחשב

אין ענער זאגט "ニישט דאס איז די סיבה". האט **רבו יידל** פֿרְבוּרִיט צוֹ זָגַן אֶז פֿאָרְאִיאָר האבן די קינדער נישט געהאט געהעריג צו עסן, וואס דאס האט גורם געווען אֶז זַי זָעַנְעַן נִישְׁט גַּעֲוּוֹן רַואִיג אָנוֹ מַיוּשֵׁב. הַיְּאָר אֶז שָׂוֹן דָּא אָסָּאָן בעסער צו עסן, מִמְּלָא זָעַנְעַן די קינדער רַואִיגָּר. דָּעַר **רבו יידל** האט דָּעַן גַּעֲוָאָרֶט צו העון וואס דָּעַר רַבִּי ווּעַט זָגַן, האט דָּעַר **רבו זָרָן אַנְגָּרוֹפָן:** "דָּעַר אוּר אֶז שָׂוֹן רַיְּנְעַעַן!"

עם האט זיך פֿאָרְשְׁטָאנְעַן די כוונה פֿוּנְעַם רַבִּינְסָס ווּרְעַסְטָרָע, אֶז ווּן מַיְּאִץ גַּעֲגָנְעַן דָּאָס עַרְשְׁטָע מַאל אָוּפְּאָן אָרְטָוּס אֶז גַּעֲוּוֹן מַזְוָהָמָת אַמְּעָרִיקָע פֿוֹן אַלְעַיְּאָרָן בְּעֵפָּאָר, האט דָּאָס גַּעֲהָטָא נִישְׁט-גַּוטָּע השפעה אוּרְפִּי דִּי תַּלְמִידִים. אָבָּאוּ אַיְּנְמָאָל מַהְאָט שָׂוֹן דָּאָרְט גַּעֲוּוֹיְלִיט אוּרְפִּי אֶז זָמָעָר אָנוֹ דָּעַר אָרְט אֶז נַתְקָדָש גַּעֲוָאָרְמָן מִיטָּקְדָּשָׁת הַתּוֹרָה; מַעַן האט דָּאָרְט גַּעֲלָרָנְט אָנוֹ גַּעֲדָאָוָעָנְט אָוֹן מַקְיָּים גַּעֲוּוֹן מַצְתָּא וּמַעְשִׁים טוֹבִים, דָּאָס האט אַיְּבָּעָרְגָּאָלָאָזָט אֶת שְׁטָאָרָקָע השפעה אוּרְפִּי' מִקְמָן וּוּלְלָעָא אַיְּנְמָאָל גַּעֲוָאָרְמָן בְּקַדְשָׁה וּתּוֹרָה, אָנוֹ דָּאָס האט זיך דָּעָרָקָעָנְט אוּרְפִּי די קינדער

~~~~ די אוּיגָן טָאָרָן קִיְּנְמָאָל נִישְׁט זָיִן בְּרִי ~~~~

א טיפן דערהער אין חינוך האט **רבו יידל** מִקְבָּל גַּעֲוּוֹן פֿוּנְעַם **רבִּי:** ערְבָּרְאָשָׁה השנה תשכ"ח האט אַיְּנָעָם בְּחוּרִים קַעְמָפָּמָּה, מְחַנָּה רְבָּטָבָּז זְפִּינִיק אָ�ן דָּעָרְלָעָנד אַיְּסָגְּבָּרָאָכָּן אַשְׁרִיפָּה אָ�ן קַעְמָפָּמָּה, אָ�ן דָּעַר גַּוְיִסְעָר בְּילְדוֹנָג אַיְּנָעָם קַעְמָפָּמָּה - וואס אֶז גַּעֲוּוֹן דָּעַר גַּרְעָסְטָרָע אָ�ן שְׁעָנְסְטָרָע בְּנֵי אָ�ן קַעְמָפָּמָּה - אַיְּז פֿאָרְבָּרָעָנְט גַּעֲוָאָרְמָן בֵּין גַּרְנְדָּז.

אַיְּז דָּעַם בְּנֵי האָבָּאָגָן גַּעֲוָאָוָיְנָט אָ�ן דָּאֶז מַעְרָרְחָדִים דִּי מִשְׁפָּחָות פֿוֹן די רַאְשִׁי יִשְׁבָּה אָ�ן מַשְׁגִּיחִים, וואס האָבָּאָגָן נִישְׁט גַּעֲוָאָוָיְנָט אָ�ן 'קְרִיטִית זְפִּינִיק' - וואס דָּאָס אֶז אַסְפָּעְצִיעָלָעָר אַפְּגָעְקִוְּפְּטָעָר קַאנְטָרִי פָּאָר די מַגִּידִי שִׁיעָר אָ�ן מַשְׁגִּיחִים פֿוֹן קַעְמָפָּמָּה - אָ�ן דָּעַר בְּנֵי אָ�ן גַּעֲשָׁטָאָנְעָנְט אַיְּנָמִיטָן קַעְמָפָּמָּה.

אַיְּצִיט ווּן דָּעַר בְּנֵי אָ�ן אַפְּגָעְבָּרָעָנְט גַּעֲוָאָרְמָן זָעַנְעַן גַּעֲוָעָן אַזְעָלְכָעָו וְאָס האָבָּאָגָן מַצְיָּע גַּעֲוָעָן אָז מַעַן זָאָל נִישְׁט צְרוּיק אַוְיְבָוּעָן דָּעַם בְּנֵי וְיִיל דָּאָס שְׁטָעָרָט

פאר די בחורים וווען די משפחות זענען געווען נעבן זי און עס דרייען זיך דארט פֿרּוּעַן און קינדער, אונ איז מען זאל די משפחות מסדר זיין אין קרייט זויפניק.

ר' יוזל האט געהרט דעם פֿאָרְשְׁלָגָג און איז דאס געגאנגען איבערט איבער דעם ספק עז דער **ובִּי** האט געהרט פֿאָר **ר' יוזל** איז ער זאל דיקא האט ער געזאגט איז ער זאל דיקא יא צוריך בוייען דעם בנין אינעם קעמאפ איזפֿן זעלבן פֿלאַץ ואוועס איז געשטאנען ביז איצט, "א בחור מז זיך נישט צוגעוואויאינען איז ער מעג האלטן די איגען פרוי, ער מעג קוקן ואווע ער וויל, אדרבא זאל ער זיך צוגעוואויאינען איז איפֿל אין

קעמאפ דאורך מען נישט איבערואל קוקן" ...

למעשה האט מען אויף יונעם ארט אויגעבעיט דאס "בית המדרש של ר' שמעון וויס". און די ניע דארמייטאָריס האט מען געבעיט אוביון איזפֿן פֿעלְט טאָקָע בלויז פֿאָר די בחורים נישט פֿאָר קיינַן משפחות, און איז ביים אנהיב פֿונְעַם פֿעלְט געשטעלט געוואָן אַטאָול אַז פֿרּוּעַן זאלַן אַהֲנַן נישט אַרְוִיפֿקָומָעַן.

עוצם עיניי מראות ברע

איבער דעם בענן האט טאָקָע **ר' יוזל** געטונג למעשה, ווועס געדענעקון תלמידים ווועס איז געווען דער סדר איז די בחורים איז קעמאפ פֿלעגן קענען פרעגן שאָלוֹת דורך מ'תון בסטר צעטעלען', מ'האט געקענט אַרײַנְגִּילְגַּן אַצעטל און קיינַן נאמען מיט אַשְׁלָה אַיבְּעָר סִי ווועלן בענן, און **ר' יוזל** פֿלעגט דאס ענטפעוּן בריבים בשעת' עסן.

איינמאָל האט אַ בחור אַרײַנְגִּילְגַּט אַ צעטל מיט אַ שְׁלָה פֿאָרוֹאָס שְׁטִיטַס בַּיִּם קאנטין אַ פרוי - דאס איז געווען מֶרֶת ווַיְיַנְבָּעֵרְגָּעֵר אַ עַלְתְּעַרְעַ פרוי - האט **ר' יוזל** געענטפֿערט אַז דאס איז אַזְוִי אַוְיסְגַּעַשְׁטַעַלְט, וויל אַ בחור דאָרָךְ זיך אַוְיסְלַעַרְעַן אַז ער זאל קענען אַיְנְקוּפִּין ווּאָס ער דאָרָךְ אַז דאן אַכְטָוְנָג גַּעֲבָן אויף שְׁמִירַת עַיִּינִים...

לניבול פֿה לבחוּר שְׁלָמָד תּוֹרָה.

זהירות במנזון הבירו

א. היצר הרע מפתחה מאד את הילדים לגנוב מהבירו כשייש לחבIRO היפצים, או מידי דאכילה של ממתקים, וצרכיהם להתגבר מאד על זה שלא לגנוב מהבIRO אף שוה פרוטה, והגדיר לזה, שלא לפתח שום ארגז או חבילה של הבIRO, אף להסתכל בלבד. ובכלל אין להכניס עין בחפיצים של הבIRO.

ב. לגנוב פירות ומוונות מן הקאָר, ולשבור חלונות ודלתות הוא מידה מגונה מאד, ובחוּר וויל שְׁלָמָד תורה הקודשה אסור להעלות אף מחשבת גניבה על לבו.

הנגגות טובות

א. דבר הראשון בבוקר, מודה אני, ושלא לדבר עד אחר ברכת התורה.
ב. אסור להציג רגל על הארץ בלי נתילת ידים.

ג. נקיות הגוף לתורה ולתפלה.
ד. בשעת שכiba ליזהר מואוד רק לשכב על הצד, ובזה מרגlein את עצמן לשכב על הצד, שאסור לשכב פרקדן.

ה. קריית שם שעל המתה, קודם פשיטת הבגדים, ודוקא מתוך הסידור.
ו. בשעת שכiba או קימה, ובשעת חילוף כתנות, אין להסתכל על הבIRO.
ז. ליקח לו חברים רק אוטם שיודיע בברור שם יראי השם.
ח. אם רואין בחור או ילד שהוא

יעדעו זאת ווי איזו ער האט זיך געפריט און וואס ער האט געטען איז געוען אויסגעבעויט, לוייט וואס ער האט מקבל געוען פונעם **וב'ין**, אידער וואס ער האט אנגעצייגט אין די הלכה.

הינוך צו העלפן

צווישן די שטארקע חינוך אבן ואס **רי יידל** האט אראפאגעשטעלט איסוד אין קעמאפ איז געוען איז די קינדער דארפן צויליגן אן האנט צו ווירטשאפע, און יעדער דארף האבן אחלק אינעם טאג טעליגין פארדענע. אין די צייט וואס מ'וואאלט זיך ליקט געקענטן און עצה געבן מיטן נעמען ערלים וכדומה, האט דאס **רי יידל** געהאלטן איז א קינד דארף מחונק וועגן איז ער העלפט צו פאר זיין אייגענע צרכים, און נישט נאר איז די גאנצע וועלט איז באשא芬 געוערין אים צו באדיינען.

במשך אלע יאן איז דער סדר איזן קעמאפ געוען איינגעטיילט איז די קינדער און בחורום דע肯 טיש צו אלע סעודות, זי טערוין דאס עסן פאר די יונגעראע, קינדער, און אויך דאס מסדר זיין די בענטן, זיובער מאנק דעם גאנצן קעמאפ פון שמוץ, אלעס איז געטען געוערין דורך די קינדער אלין.

איינמאל אין די ערשטער יאן איז דער **רבִּי** אנגעקומען אין קעמאפ ווען די קינדער האבן געהאלטן אינמיינן דע肯 דעם טיש אין עס זאל, דער **רבִּי** האט זייער הנאה געהאט זעהנדיג דאס בילד, און ער האט געזאגט איז דאס איז א גוטע זיך צו מהןין זיין די קינדער צו הועלפן איז שטוב.

דער **רבִּי** האט צוגעליגט איז אלס אינגעמאן האט ער יעדן ער בעט שבת צוגעהאלפן זיין רביצין ע"ה מיט די הנקות צום שבת.

הינוך אויך זהירות מיט יענעמעס געלט

נאך אן חינוך געדאנק וואס **רבִּי יידל** פלאגט דערציילן בשם דעם **וב'ין**, ווען עס האט זיך געהאנדטל אין אפקיפן איז קעמאפ פאר די בחורי חמד תלמידיו ישכתיו הק' און **הרבני הנגיד ר' ישואל זופניק ע"ה** האט זיך אונטערגעגענומען צו מנדב זיין דעם קעמאפ, האט מען גערבענטט פֿאַרְן **וב'ין ז"ע** צווי הצעות אָפְצֻקְיָוִן אֶן קעמאפ, אינס האט זיך געהאנדטל מיט איז קעמאפ-וואס איז געוען אין א גוטן צושטאָנד וואס מ'האט דערפֿאָר געבעטען

